

КОНВЕНЦІЯ 81

Конвенція про інспекцію праці у промисловості й торгівлі¹

(Ратифікована Україною 10.11.2004)

Генеральна конференція Міжнародної організації праці,

що скликана в Женеві Адміністративною радою Міжнародного бюро праці та зібралася 19 червня 1947 року на свою тридцяту сесію,

ухваливши прийняти ряд пропозицій стосовно інспекції праці в промисловості і торгівлі, що є четвертим пунктом порядку денного сесії,

вирішивши надати цим пропозиціям форми міжнародної конвенції,

ухвалює цього одинадцятого дня липня місяця тисяча дев'ятсот сорок сьомого року нижченаведену Конвенцію, яка може називатися Конвенцією 1947 року про інспекцію праці:

Розділ I. Інспекція праці в промисловості

Стаття 1

Кожний член Міжнародної організації праці, щодо якого ця Конвенція набула чинності, зобов'язується мати систему інспекції праці на промислових підприємствах.

Стаття 2

1. Система інспекції праці на промислових підприємствах поширюється на всі підприємства, щодо яких інспектори зобов'язані забезпечити застосування положень законодавства, котрі стосуються умов праці та охорони працівників у процесі їхньої роботи.

---

¹ Дата набуття чинності: 7 квітня 1950 року.

Передмова

2. Національне законодавство може вилучати з-під цієї Конвенції підприємства гірничої промисловості і транспорту або частини цих підприємств.

Стаття 3

1. Завданнями системи інспекції праці є:

- a) забезпечення застосування положень законодавства в галузі умов праці та безпеки працівників у процесі їхньої роботи, як, наприклад, положень щодо тривалості робочого дня, заробітної плати, безпеки праці, охорони здоров'я і добробуту, використання праці дітей і підлітків та з інших таких питань, у тій мірі, в якій інспекторам праці належить забезпечувати застосування зазначених положень;
- b) забезпечення роботодавців і працівників технічною інформацією та порадами щодо найефективніших засобів дотримання законодавчих положень;
- c) доведення до відома компетентного органу влади фактів бездіяльності або зловживання, котрі не підпадають під дію тих законодавчих положень, які є.

2. Якщо інспекторам праці доручають інші функції, то це не повинно перешкоджати здійсненню їхніх основних функцій і завдавати будь-яким чином шкоди авторитетові чи неупередженості, які потрібні інспекторам у їхніх стосунках з роботодавцями і працівниками.

Стаття 4

1. У тій мірі, в якій це сумісно з адміністративною практикою члена Організації, інспекція праці повинна перебувати під наглядом і контролем центральної влади.

2. Стосовно федеративної держави вислів "центральный орган" може означати або центральный орган федерації, або центральный орган однієї зі складових частин федерації.

Стаття 5

Передмова

Компетентний орган влади вживає відповідних заходів для того, щоб сприяти:

- a) ефективній співпраці між службами інспекції, з одного боку, та іншими урядовими службами, а також державними й приватними установами, які здійснюють аналогічну діяльність, — з другого;
- b) співпраці між службами інспекції праці та роботодавцями і працівниками або їхніми організаціями.

Стаття 6

Персонал інспекції складається з державних службовців, статус і умови роботи яких забезпечують стабільність їхньої посади і роблять їх незалежними від будь-яких змін в уряді чи будь-якого небажаного зовнішнього впливу.

Стаття 7

1. За умови дотримання положень, якими національне законодавство може керуватися у наборі службовців державних установ, інспекторів праці набирають суто на підставі придатності кандидата до виконання завдань, які будуть на нього покладені.

2. Методи перевірки такої придатності визначає компетентний орган влади.

3. Інспектори праці дістають відповідну підготовку для здійснення своїх функцій.

Стаття 8

До складу персоналу інспекції можуть призначатися як чоловіки, так і жінки, у разі потреби на інспекторів-чоловіків та інспекторів-жінок можуть відповідно покладатися особливі завдання.

Стаття 9

Передмова

Кожний член Організації вживає потрібних заходів для того, щоб кваліфіковані експерти та спеціалісти, серед них спеціалісти з медицини, механіки, електрики та хімії, залучалися б до роботи інспекції в таких формах, які будуть визначені як такі, що найбільш відповідають національним умовам, з метою забезпечити застосування законодавчих положень щодо охорони здоров'я та безпеки працівників під час їхньої роботи, а також отримати інформацію щодо впливу застосованих засобів, використаних матеріалів і методів праці на стан здоров'я і безпеки працівників.

Стаття 10

Кількість інспекторів праці має бути достатньою для забезпечення ефективного здійснення функцій інспекційної служби; вона встановлюється з урахуванням:

а) важливості завдань, що їх повинні виконувати інспектори, зокрема:

i) числа, роду, розміру і розташування підприємств, які підпадають під контроль інспекції;

ii) чисельності та категорій працівників, зайнятих на цих підприємствах;

iii) кількості та складності законодавчих положень, застосування яких належить забезпечити;

b) матеріальних засобів, наданих у розпорядження інспекторів;
і

c) практичних умов, у яких повинні здійснюватись інспекційні відвідання, щоб бути ефективними.

Стаття 11

1. Компетентний орган влади вживає потрібних заходів для того, щоб у розпорядженні інспекторів праці були:

Передмова

- a) місцеві бюро, обладнані відповідно до потреб інспекційної служби і доступні для всіх зацікавлених осіб;
- b) транспортні засоби, потрібні для здійснення їхніх функцій у разі, якщо немає відповідних засобів громадського транспорту.

2. Компетентний орган влади вживає належних заходів з метою відшкодування інспекторам праці всіх витрат, пов'язаних з пересуванням та будь-яких додаткових витрат, потрібних для здійснення їхніх функцій.

Стаття 12

1. Інспектори праці, забезпечені документами, що засвідчують їхнє повноваження, мають право:

- a) безперешкодного проходу без попереднього повідомлення і в будь-яку годину доби на будь-яке підприємство, яке підпадає під контроль інспекції;
- b) входити вдень у всі будинки, що їх вони мають достатні підстави вважати за такі, що підпадають під контроль інспекції;
- c) здійснювати будь-які перевірки, контроль і розслідування, котрі вони можуть вважати потрібними, щоб упевнитися в тому, що законодавчі положення ефективно виконуються, і зокрема:

i) наодинці або в присутності свідків ставити запитання роботодавцеві або персоналу підприємства щодо всіх галузей, котрі торкаються застосування законодавчих положень;

ii) вимагати ознайомлення з будь-якими книгами, реєстрами або документами, ведення яких приписано законодавством з питань умов праці, з метою перевірки їхньої відповідності до законодавчих положень і зняття з них копії або витягів з окремих місць;

Передмова

iii) вимагати вивішування об'яв, як це передбачено законодавчими положеннями;

iv) вилучати або брати з собою для аналізу зразки використуваних або оброблюваних матеріалів і речовин, за умови повідомлення роботодавців або їхніх представників про те, що матеріали або речовини були вилучені та винесені з цією метою.

2. У разі інспекційного відвідання інспектор повідомляє про свою присутність роботодавця або його представника, якщо тільки він не вважає, що таке повідомлення може завдати шкоди ефективності контролю.

Стаття 13

1. Інспекторам праці дозволяється вимагати вжиття заходів щодо усунення недоліків, відзначених у якійсь споруді, обладнанні або методах праці, які вони мають підстави вважати такими, що загрожують здоров'ю чи безпеці працівників.

2. Для того, щоб інспектори праці мали можливість вжити таких заходів, їм забезпечують повноваження з дотриманням права оскарження в судових або адміністративних органах, яке може бути передбачене національним законодавством, давати розпорядження або вимагати, щоб було дано розпорядження:

- a) щодо внесення в певний термін до споруд таких змін, які потрібні для забезпечення суворого застосування законодавчих положень з питань охорони здоров'я та безпеки працівників;
- b) у разі безпосередньої загрози для здоров'я і безпеки працівників – щодо вжиття заходів, які підлягають негайному виконанню.

3. Якщо процедура, встановлена в параграфі 2, несумісна з адміністративною і судовою практикою члена Організації, інспектори матимуть право звертатися до компетентного органу влади з тим, щоб

Передмова

він надіслав припис або розпорядився щодо вжиття заходів, які підлягають негайному виконанню.

Стаття 14

Інспекції праці передається інформація щодо нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань у тих випадках і таким чином, як це приписано національним законодавством.

Стаття 15

За окремими винятками, які можуть бути передбачені національним законодавством, інспекторам праці:

- a) забороняється брати пряму або посередню участь у справах підприємств, які перебувають під їхнім контролем;
- b) ставиться за обов'язок, під загрозою кримінальних санкцій або відповідних дисциплінарних заходів, не розголошувати, навіть після залишення посади, виробничих або комерційних таємниць чи виробничих процесів, з якими вони могли ознайомитися під час виконання своїх функцій;
- c) приписується вважати абсолютно конфіденційним джерело будь-якої скарги на недоліки або порушення законодавчих положень і утримуватися від повідомлення роботодавця або його представника про те, що інспекційне відвідання було зроблено у зв'язку з отриманням такої скарги.

Стаття 16

Інспекції на підприємствах проводяться так часто і так ретельно, як це потрібно для забезпечення ефективного застосування відповідних законодавчих положень.

Стаття 17

1. Особи, які порушують законодавчі положення або ухиляються від дотримання таких положень, виконання яких покладено на інспекторів праці, негайно піддаються судовому переслідуванню без

Передмова

попереднього повідомлення; однак національне законодавство може передбачити винятки щодо таких випадків, коли має робитися попереднє повідомлення, з тим щоб виправити становище або вжити запобіжних заходів.

2. Інспектори праці мають право самі вирішувати питання про те, чи слід зробити попередження або дати пораду замість того, щоб порушити або рекомендувати порушити судове переслідування.

Стаття 18

Національним законодавством передбачаються та ефективно застосовуються відповідні санкції за порушення законодавчих положень, застосування яких підлягає контролю з боку інспекторів праці, та за протидію інспекторам праці під час здійснення їхніх обов'язків.

Стаття 19

1. Інспектори праці та місцеві інспекційні бюро подають центральному органу інспекційної служби періодичні доповіді загального плану щодо наслідків своєї діяльності.

2. Ці доповіді складаються згідно з приписами центрального органу і охоплюють питання, які від часу до часу вказує цей орган; вони подаються принаймні так часто, як цього вимагає центральний орган, але у всякому разі не рідше ніж один раз на рік.

Стаття 20

1. Центральний орган інспекції оприлюднює щорічні доповіді загального плану щодо діяльності інспекційних служб, котрі перебувають під його контролем.

2. Ці доповіді оприлюднюються в розумний термін, що в жодному разі не перевищує дванадцяти місяців після закінчення року, якого вони стосуються.

Передмова

3. Примірники щорічних доповідей надсилаються Генеральному директорові Міжнародного бюро праці в розумний термін після оприлюднення їх і у всякому разі не пізніше ніж через три місяці.

Стаття 21

У щорічних доповідях, що їх оприлюднює центральний орган служби інспекції, охоплюються такі та всі інші питання, котрі стосуються справи, тією мірою, якою вони підпадають під контроль даного центрального органу:

- a) закони і постанови щодо діяльності інспекції праці;
- b) персонал інспекції праці;
- c) статистичні дані щодо підприємств, охоплених контролем інспекцій, та кількість працівників, зайнятих на цих підприємствах;
- d) статистичні дані про інспекційні відвідування;
- e) статистичні дані про порушення, які мали місце, та про вжиті санкції;
- f) статистичні дані про нещасні випадки на виробництві;
- g) статистичні дані щодо професійних захворювань.

Розділ II. Інспекція праці в торгівлі

Стаття 22

Кожний член Міжнародної організації праці, щодо якого є чинним даний розділ цієї Конвенції, зобов'язується мати систему інспекції праці на торговельних підприємствах.

Стаття 23

Система інспекції праці на торговельних підприємствах поширюється на ті підприємства, щодо яких інспектори праці повинні

Передмова

забезпечити застосування законодавчих положень, які стосуються умов праці та охорони працівників у процесі їхньої роботи.

Стаття 24

Система інспекції праці на торговельних підприємствах відповідає вимогам статей 3—21 цієї Конвенції, настільки, наскільки вони застосовні.

Розділ III. Різні положення

Стаття 25

1. Будь-який член Організації, який ратифікує цю Конвенцію, може додати до документа про ратифікацію заяву із зазначенням того, що прийняття ним зобов'язань за цією Конвенцією не поширюється на розділ II.

2. Будь-який член Організації, який зробив таку заяву, може в будь-який час анулювати її наступною заявою.

3. Будь-який член Організації, для якого є чинною заява, зроблена відповідно до параграфу 1 цієї статті, у своїх щорічних доповідях з приводу застосування цієї Конвенції повідомляє про стан законодавства і практики стосовно до положень розділу II цієї Конвенції і зазначає, якою мірою здійснено або передбачається здійснити згадані положення.

Стаття 26

У тих випадках, коли немає впевненості в тому, що ця Конвенція поширюється на будь-яке підприємство або його частку чи службу, це питання вирішує компетентний орган влади.

Стаття 27

У цій Конвенції термін "законодавчі положення" означає, крім положень законодавства, рішення третейських судів і колективні договори, котрі мають чинність закону, застосування яких повинні забезпечувати інспектори праці.

Передмова

Стаття 28

У щорічних доповідях, які подаються відповідно до статті 22 Статуту Міжнародної організації праці, наводиться докладна інформація щодо всіх положень національного законодавства, котрі надають чинності положенням цієї Конвенції.

Стаття 29

1. Якщо на території члена Організації є великі райони, де внаслідок розпорошеності населення або рівня розвитку району компетентний орган влади вважає практично нездійсненим застосування положень цієї Конвенції, цей орган влади може вилучити ці райони і сфери застосування Конвенції або цілком, або з такими винятками щодо окремих підприємств чи професій, які він вважає за доцільне зробити.

2. Кожний член Організації у своїй першій щорічній доповіді про застосування цієї Конвенції, яка подається відповідно до статті 22 Статуту Міжнародної організації праці, зазначає всі райони, щодо яких він має намір скористатися положеннями цієї статті, а також причини, з яких він збирається скористатися цими положеннями. Жоден член Організації не може після подання першої щорічної доповіді використовувати положення цієї статті, за винятком щодо районів, зазначених у цій доповіді.

3. Кожний член Організації, який використовує положення цієї статті, вказує у своїх наступних щорічних доповідях ті райони, щодо яких він відмовляється від права використовувати зазначені положення.

Стаття 30

Щодо територій, згаданих у статті 35 Статуту Міжнародної організації праці, зміненого відповідно до поправки 1946 року до Статуту Міжнародної організації праці, за винятком територій, згадуваних у параграфах 4 і 5 зазначеної статті, кожний член Організації, який ратифікував цю Конвенцію, надсилає Генеральному

Передмова

директорові Міжнародного бюро праці у якнайстисліший термін після ратифікації заяву із зазначенням:

- a) територій, відносно яких заінтересований член Організації зобов'язується застосовувати положення Конвенції без змін;
- b) територій, відносно яких він зобов'язується застосовувати положення Конвенції зі змінами, і деталей цих змін;
- c) територій, на яких Конвенція не буде застосовуватися, і в таких випадках причин, з яких вона до них незастосовна;
- d) територій, відносно яких він резервує своє рішення.

2. Зобов'язання, згадані в а) і b) параграфу 1 цієї статті, вважаються невід'ємною частиною ратифікації і мають однакові з нею наслідки.

3. Будь-який член Організації може за допомогою нової заяви відмовитись від усіх або частини застережень, які містяться в його попередній заяві, через b), c) і d) параграфу 1 цієї статті.

4. Будь-який член Організації може в періоди, протягом яких ця Конвенція може бути денонсована відповідно до положень статті 34, надіслати Генеральному директорові нову заяву, яка змінює в будь-якому іншому відношенні умови будь-якої попередньої заяви і повідомляє про становище на певних територіях.

Стаття 31

1. Коли питання, що їх зачіпає ця Конвенція, входять до компетенції безпосередньо влади території поза метрополією, член Організації, відповідальний за міжнародні відносини цієї території, може за погодженням з урядом цієї території надіслати Генеральному директорові Міжнародного бюро праці заяву про взяття зобов'язань за цією Конвенцією від імені такої території.

2. Заява про взяті зобов'язання може бути надіслана Генеральному директорові Міжнародного бюро праці:

Передмова

- a) двома чи більше членами Організації щодо території, яка перебуває під їхнім спільним управлінням;
- b) будь-якою міжнародною владою, відповідальною за управління будь-якою територією на підставі положень Статуту Організації Об'єднаних Націй чи будь-якої постанови, чинної щодо такої території.

3. У заявах, які надсилаються Генеральному директору Міжнародного бюро праці відповідно до положень попередніх параграфів цієї статті, зазначається, чи будуть положення Конвенції застосовуватися на цій території зі змінами чи без змін; якщо в заяві зазначається, що положення Конвенції застосовуватимуться зі змінами, в ній має бути уточнено, в чому полягають ці зміни.

4. Заінтересований член або члени Організації або міжнародна влада можуть через подання нової заяви повністю або частково відмовитися від права посилатися на зміни, обумовлені в будь-якій попередній заяві.

5. У періоди, коли Конвенція може бути денонсована відповідно до положень статті 34, заінтересований член або члени Організації або міжнародна влада можуть надіслати Генеральному директору заяву, яка змінює в будь-якому відношенні умови будь-якої попередньої заяви і яка повідомляє про дійсне становище у застосуванні цієї Конвенції.

Розділ IV. Прикінцеві положення

Стаття 32

Офіційні документи про ратифікацію цієї Конвенції надсилаються Генеральному директору Міжнародного бюро праці для реєстрації.

Стаття 33

1. Ця Конвенція зв'язує тільки тих членів Організації, чії документи про ратифікацію зареєстрував Генеральний директор.

Передмова

2. Вона набуває чинності через дванадцять місяців після того, як Генеральний директор зареєструє документи про ратифікацію від двох членів Організації.

3. Надалі ця Конвенція набуває чинності щодо кожного члена Організації через дванадцять місяців після дати реєстрації його документа про ратифікацію.

Стаття 34

1. Будь-який член Організації, який ратифікував цю Конвенцію, може після закінчення десятирічного періоду з моменту, коли вона початково набула чинності, денонсувати її актом про денонсацію, надісланим Генеральному директорові Міжнародного бюро праці та зареєстрованим ним. Денонсація набуває чинності через рік після реєстрації акта про денонсацію в Міжнародному бюро праці.

2. Кожний член Організації, який ратифікував цю Конвенцію і який протягом року після закінчення згаданого в попередньому пункті десятирічного періоду не скористається своїм правом на денонсацію, передбаченим цією статтею, буде зв'язаний на наступний десятирічний період і згодом зможе денонсувати цю Конвенцію після закінчення кожного десятирічного періоду в порядку, встановленому в цій статті.

Стаття 35

1. Генеральний директор Міжнародного бюро праці сповіщає всіх членів Міжнародної організації праці про реєстрацію всіх документів про ратифікацію, заяв та актів про денонсацію, отриманих ним від членів Організації.

2. Сповіщаючи членів Організації про реєстрацію отриманого ним другого документа про ратифікацію, Генеральний директор звертає їхню увагу на дату настання чинності цієї Конвенції.

Стаття 36

Генеральний директор Міжнародного бюро праці надсилає Генеральному секретареві Організації Об'єднаних Націй для реєстрації

Передмова

відповідно до статті 102 Статуту Організації Об'єднаних Націй повні відомості щодо всіх документів про ратифікацію, заяв та актів про денонсацію, зареєстрованих ним згідно з положеннями попередніх статей.

Стаття 37

Кожного разу, коли Адміністративна рада Міжнародного бюро праці вважає це за потрібне, вона подає Генеральній конференції доповідь про застосування цієї Конвенції і вирішує, чи слід вносити до порядку денного Конференції питання про її повний або частковий перегляд.

Стаття 38

1. У разі, коли Конференція ухвалить нову конвенцію, яка повністю або частково переглядає цю Конвенцію, і якщо в новій конвенції не буде передбачено протилежне, то:

- a) ратифікація будь-яким членом Організації нової, переглянутої конвенції спричиняє автоматично, незалежно від положень статті 34, негайну денонсацію цієї Конвенції за умови, що нова, переглянута конвенція набула чинності;
- b) починаючи від дати настання чинності нової, переглянутої конвенції, цю Конвенцію закрито для ратифікації її членами Організації.

2. Ця Конвенція лишається у всякому разі чинною за формою та змістом щодо тих членів Організації, які її ратифікували, але не ратифікували нову, переглянуту конвенцію.

Стаття 39

Англійський і французький тексти цієї Конвенції мають однакову силу.